

Сєдих Юлія Олександрівна,
студентки ІІІ курсу юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Чепік-Трегубенко О.С.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УЧАСТІ АДВОКАТІВ У СИСТЕМІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Становлення України як правової, соціальної держави потребує постійного удосконалення існуючих і створення нових механізмів, спрямованих на реалізацію та захист прав людини і громадянина. В цьому аспекті право на безоплатну правову допомогу є ключовим в системі реалізації прав людини. Належний захист відіграє провідну роль, оскільки є важливим та обов'язковим елементом державного і суспільного розвитку, виступає основою для формування демократичної правової держави та громадянського суспільства. Розбудова правової держави є неможливою без створення ефективних та надійних гарантій захисту прав людини, без забезпечення механізму функціонування такого органу, яким є адвокатура – один із недержавних інститутів, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі. Тому все це зумовлює інтерес до адвокатської діяльності, викликає потребу в розгляді проблемних аспектів захисту прав адвокатів під час надання безоплатної вторинної правової допомоги, тенденцій та перспектив розвитку інституту захисту адвокатурою прав та інтересів громадянина та держави.

Тематична актуалізація теми обумовлена тим, що це питання повинно досліджуватися, оскільки забезпечення якості надання правової допомоги в Україні знаходиться на шляху становлення, що, безумовно, є пріоритетним завданням держави. У зв'язку з цим, актуальним вбачається удосконалення законодавства, що регулює питання надання правової допомоги. Метою цієї роботи є з'ясування проблемних аспектів захисту прав адвокатів під час надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Окремі аспекти проблем захисту прав осіб, які мають право на безоплатну правову допомогу, зокрема адвокатами, досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені як М.М. Антонович, О.А. Банчук, Є.Ю. Бова, В.В. Букач, М.В. Вітрук, Р.Ф. Гринюк, Д.А. Гудима, М.М. Гультай, С.Д. Гусарєв, В.О. Демиденко, М.С. Демкова, С.П. Добрянський, В.М. Ісакова, Б.В. Калиновський, Н.В. Камінська, Н.І. Карпачова, А.М. Колодій, А.Т. Комзюк, В.В. Копейчиков, В.О. Котюк, Р.О. Куйбіда, В.С. Личко, М.Т. Лоджук, О.М. Лоцихін, П.О. Недбайло, С.С. Немченко, С.В. Оверчук, В.Ю. Панченко та інші.

Адвокатура як добровільне професійне громадське об'єднання, покликане, згідно з Конституцією України, сприяти захисту прав і свобод та

представляти законні інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу, є одним із гарантів державного ладу України [1, с. 224]. Адвокатура як недержавний самоврядний інститут забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі [2, с. 37]. Тому запровадження в Україні інституту адвокатури має своєю метою забезпечити реалізацію даного права, що є важливою гарантією й одночасно й механізмом реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Основний обсяг роботи щодо забезпечення нормальної реалізації цих та інших конституційних гарантій покладається на державу, яка створює для цього відповідні державні механізми [3]. Втім і громадянське суспільство не стоїть осторонь цього питання, воно також бере активну участь у забезпеченні прав, свобод і законних інтересів як всього суспільства в цілому, так і кожного з його членів окремо [4, с. 16]. Безумовно, при цьому одним із головних інструментів громадянського суспільства є інститут адвокатури, гарантований ст. 59 Конституції України.

В сучасних умовах розвиток цього інституту відбувається в рамках процесу модернізації правової системи – комплексу соціальних, економічних, правових, політичних, культурних та інтелектуальних трансформацій [5, с. 10]. Важливо підкреслити, що сьогодні в Україні наявними є всі передумови для подальшого реформування інституту адвокатури, однак перед нею постає цілий ряд проблем: не повна відповідність українського законодавства міжнародним стандартам у галузі надання кваліфікованої юридичної допомоги та організації діяльності адвокатури; недосконалість механізму надання юридичної допомоги; наявність певної залежності адвокатських утворень від діяльності органів державної влади; нестача самостійного, корпоративного регулювання адвокатських утворень; відсутність реальної незалежності адвокатів тощо.

Виходячи з вищенаведеного, доцільним є посилення контролю за станом фінансування, порядком оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. На момент прийняття чинного Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не були створені основні інституції Національної асоціації адвокатури України (НААУ), тому досі ця сфера регулювалася державою, і є прикрі випадки порушення принципів незалежності в роботі центрів з надання правової допомоги [6, с. 162].

Проблемним питанням для адвокатської діяльності та системи безоплатної правової допомоги стала взаємодія адвокатів, що надають безоплатну правову допомогу, з органами слідства. НААУ, оскільки органи адвокатського самоврядування та комісії в межах своєї компетенції мають всіляко сприяти забезпеченню незалежності адвоката в період реалізації Закону «Про безоплатну правову допомогу».

Інтерес до теми гарантій та адвокатської таємниці посилюється у зв'язку

з випадками втручання в адвокатську таємницю з боку органів державної влади, що передбачає вироблення нових способів реагування адвокатської спільноти на зазначені дії, а також викликає необхідність доктринального аналізу відповідальності осіб, які здійснюють таке втручання. Проблеми збереження адвокатської таємниці в професійній діяльності адвоката надзвичайно важливі і вимагають правильного розуміння державою та її органами статусу адвоката в суспільстві. Закон також не містить будь-яких норм, які передбачають або встановлюють спеціальну відповідальність за порушення прав адвокатів[6, с. 162-163].

Питання забезпечення прав і свобод людини і громадянина адвокатами є необхідними та нагальними, оскільки вирішення зазначених питань виступають одним із головних критеріїв оцінки ефективності реформування всіх сфер суспільного життя. Підтримка розвитку системи безоплатної правової допомоги є важливою з огляду на те, що вона є гарантом забезпечення рівного доступу до правосуддя, правової інформації та консультацій, посилення правової спроможності громад.

Отже, у сучасних євроінтеграційних умовах Україна потребує правильного й розумного реформування органів адвокатури, оскільки останні відіграють досить важливу роль у наданні якісної правової допомоги. При цьому державна підтримка є вихідною точкою для створення основи ефективного адвокатського корпусу. Наша держава докладає достатньо зусиль для реалізації права особи на отримання безоплатної правової допомоги, спираючись на досвід зарубіжних країн. Однак багато питань, пов'язаних із наданням правової допомоги залишаються невирішеними. Пріоритетами реформування адвокатури є збереження незалежності професії та підвищення професійних стандартів. Запорукою цього є ефективне адвокатське самоврядування, а також посилення і захист прав та гарантій професійної адвокатської діяльності. Безумовно, є ряд проблемних питань, які слід вирішувати, спираючись на практичний досвід і глибокий аналіз наукових робіт, присвячених даній тематиці.

Бібліографічні посилання:

1. Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : КНТ, 2011. 352 с.
2. Обловацька Н. О. Адвокатура України – інститут громадянського суспільства. *Адвокат*. 2011. № 10. С. 37-40.
3. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. С. Юзікова. Київ : Істина, 2008. 320 с.
4. Медведчук В. Адвокатська діяльність – гарантія професіоналізму та доступності правозахисту. *Закон і Бізнес*. 2000. № 11. С. 12-18.
5. Скрипнюк О. В. Інститут адвокатури в контексті сучасного конституційного процесу в Україні. *Адвокатура України: історія та сучасність* : матер. Всеукр. круглого столу, 25 січн. 2013 р. Київ : Тернопіль, 2013. С. 9-14.
6. Меліхова Ю. О. Основні проблеми та напрямки вдосконалення

інституту адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку. *Наше право*. 2017. № 3. С. 159-164.